

PEDAGOGIK JARAYONNI LOYIHALASH TEXNOLOGIYASINING UMUMIY MOHIYATI

Shukurullayeva Aziza G‘ulom qizi
Umurzoqov Faxriddin Zuxridin o‘g‘li
Ungarov Behzod Turg‘un o‘g‘li
Pedagogika va psixologiya fakulteti,
Maktab menejmenti yo‘nalishi 4-kurs talabalari

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ta‘lim sohasini loyihalash va pedagogik texnologiyalarni ta‘lim jarayonida qo‘llash mahorati haqida yoritilgan, shuningdek, pedagogik jarayonlarni o‘qituvchi tomonidan samarali tashkil etilishi yuzasidan ilmiy asoslar keltirib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: Pedagogik texnologiya, ta‘lim jarayoni, loyihalash, o‘quv maqsadlariga erishish, Blum taksonomiyasi, ta‘limni texnologiyalashtirish,

Hozirgi kunda mamlakatimizda bo‘layotgan ijtimoiy, ma‘muriy o‘zgarishlar bilan bir qatorda, ta‘lim sohasidagi islohotlar ushbu jabhadagi yangiliklarning doimo qo‘llab-quvvatlanayotganidan darak beradi. Xususan, pedagogik jarayonlarni tashkil etish va amalga oshirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, hamda ta‘lim beruvchi bilim, ko‘nikma va malakalarini uyg‘unlashtirilgan holda dars jarayonini tashkil etish bugungi kunning eng dolzarb mavzularidan biriga aylangan.

Pedagogik jarayonni loyihalashda pedagogning faoliyati, pedagogik vositalarni qo‘llash mazmuni va imkoniyatigina hisobga olinmasligi kerak. U asosan alohida o‘quvchi va o‘quvchilar guruhi tomonidan tashkil etiluvchi faoliyat mazmunini yoritishi zarur. Loyihalash ta‘limning ijtimoiy, pedagogik maqsadlarga tayangan holda, pedagogik jarayonni aks ettiruvchi umumiy strategiya hisoblanadi. Loyihalashda o‘quv rejasi, dasturlari, darslik, metodik tavsiyalar va boshqa o‘quv qo‘llanmalar muhim manba bo‘lib xizmat qiladi. Pedagogik maqsad pedagogik jarayonni tashkil etishga tayyorlanish bosqichida pedagogik vazifa sifatida qabul qilinadi. Pedagogik faoliyatning muvaffaqiyati turli vazifalar mohiyatining bir yo‘la yoki birin-ketin anglanishiga bog‘liq. Pedagogik faoliyat uchun umumiy bo‘lgan vazifalarni belgilab olish muhimdir. So‘ngra pedagogik jarayonning ma‘lum bosqichi mohiyatini aniq ifodalaydigan bosqichli vazifalar (alohida olingan bosqich vazifalari)ni, nihoyat xususiy (vaziyatli) pedagogik vazifalarni aniq belgilab olish maqsadga muvofiq. Agar pedagogik vaziyat yetarli darajada to‘g‘ri anglanmasa, u holda pedagogik vazifalarning hal etish yo‘llari ham to‘g‘ri belgilanmaydi. Endigina

kasbiy faoliyatni boshlagan o'qituvchi tajribasizligidan pedagogik vaziyatnini to'g'ri anglash, vazifalarni to'g'ri belgilash malakasiga ega bo'lmaydi. Shu sababli ular o'zlaricha yo'l tutadilar va pedagogik vazifani darhol hal etmoqchi bo'ladilar, natijada jiddiy xatoga yo'l qo'yiladi. Ammo, ayrim holatlarda tajribali pedagoglar ham pedagogik vaziyatni to'g'ri anglashga e'tiborsiz qaraydilar. Natijada pedagogik faoliyatda nomutanosibligi vujudga keladi: pedagog o'z faoliyatining pedagogik maqsadlarni hal etilishini ta'minlay olish-olmasligini o'ylab o'tirmay, o'quvchilarni faollashtiradi, ko'rgazmali qurollardan foydalanadi, bilimlarni nazorat qiladi. Pedagogik faoliyatning yana bir nomutanosiblik tomoni shundaki, ko'pchilik pedagoglar pedagogik vazifalarni ikkinchi darajali, funkstional, o'tkinchi vazifalarga almashtiradilar va faqat ulargagina o'z diqqatlarini qaratadilar. Pedagogik vazifani anglash mavjud ma'lumotlarni tahlil qilish va tashxis qo'yish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.¹

Shu o'rinda amerikalik olim Benjamin Blum tomonidan ilgari surilgan nazariy g'oyalardan birini ta'kidlash o'tish joiz. Ushbu taksonomiya o'quv maqsadlarini aniqlashtiribgina qolmay, balki ularni tartibga ham soladi. O'quv maqsadlarini aniq toifalash pedagogga o'z xatti-harakatlarini bosh maqsadga yo'naltirishga va o'quv materialini aniq tushunishga imkon yaratadi. Ushbu taksonomiyaning nazariy asosi sifatida 6ta o'quv maqsadining toifalari olingan: bilish tushunish, qo'llash, analiz (tahlil), sintez va baholash. Bu taksonomiyaning sharofati o'laroq taraqqiyotning turli jabhalarida, xususan fan, texnika, texnologiya sohasida bugungi kunga qadar ulkan ilmiy izlanishlar va loyihalar amalga oshirildi.

Umuman, ta'limni texnologiyalashtirish g'oyasi yangilik emas. Bundan 400 yil avval chex pedagogi Yan Amos Kamenskiy ta'limni texnologiyalashtirish g'oyasini ilgari surgan. U ta'limni "texnikaviy" qilishga undagan, ya'ni hamma narsa, nimaga o'qitilsa, muvaffaqiyatga ega bo'lsin. Natijaga olib keluvchi, o'quv jarayonini, u "didaktik mashina" deb atagan. Bunday didaktik mashina uchun: aniq qo'yilgan maqsadlar; bu maqsadlarga erishish uchun, aniq moslashtirilgan vositalar; bu vositalar bilan qanday foydalanish uchun, aniq qoidalarni topish muhimligini yozgan. Ta'lim nazariyasi va amaliyotida o'quv jarayoniga texnologik xususiyatni berish uchun 50-yillarda birinchi urinishlar qilib ko'rilgan. Ular o'z ifodasini an'anaviy o'qitish uchun majmualari texnik vositalarni yaratishda topgan.

Pedagogik loyihalashda pedagogik vazifaning yaxlit holda mazmunan, tashkiliy-metodik, moddiy-texnik hamda ijtimoiy-psixologik (hissiy, kommunikativ va h.z.) jihatdan hal etilishini ta'minlash talab etiladi.

---

¹ Tojriyev M. - «Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat» fanining o'quv mashg'ulotlarni loyihalash. T.:«Tafakkur-Bo'stoni», 2012.

O'quv dasturi yoki o'quvchi shaxsi ta'lim mazmunini loyihalashning asosi bo'lib, bu vaziyatda o'qituvchi pedagogik faoliyat, maqsad va sharoitlarga muvofiq holda o'quvchilarga nimani taqdim etish xususida mustaqil qaror qabul qiladi. Qaror qabul qilish jarayonida quyidagilarni hisobga olish maqsadga muvofiqdir:

1) o'quvchilar tavsiya etilayotgan ma'lumotdan nimani va qanday hajmda o'zlashtirishlari zarurligi;

2) o'quvchilarning dastlabki tayyorgarlik darajasi, ularning o'quv ma'lumotlarini qabul qilish imkoniyatlari;

3) o'qituvchining shaxsiy, shuningdek, ta'lim muassasasining moddiy-texnik bazasi.

Bu o'rinda o'quv ma'lumotlarini loyihalash texnologiyasi muhim o'rin tutadi. Texnologik munosabatda o'quv materiali va uning tuzilishi muammosi muhim ahamiyat kasb etadi. Bu muammoni hal etishda «didaktik material» va «o'quv materiali» tushunchalari mohiyatini farqlay olish zarur. G.A.Ball nuqtai nazariga ko'ra, didaktik material shunday obyektlar tizimidan (ya'ni, didaktik material obyektlar tizimi) iboratki, ularning har biri ijtimoiy bilim va tajribadan kelib chiqib, moddiy yoki moddiylashgan model tarzida qo'llaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. Ochilov M. - Yangi pedagogik texnologiyalar. Qarshi, "Nasaf" 2000.
2. Pardayev M.Q. - Iqtisodiyotga oid fanlarni yangi pedagogik texnologiya metodlarini qo'llab o'qitish (uslubiy ko'rsatma). Samarqand, 2007.
3. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. T.: "Fan", 2006.
4. Pirmuhamedova M. - Pedagogik mahorat asoslari. T.: 2001.
5. Tolipov O'. Q., Usmonboyeva M. - Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. T.: "Fan", 2006.
6. Sayidahmedov N. - Yangi pedagogik texnologiyalar. T.: "Moliya", 2003.
7. Ziyomuhammadov B. - Pedagogik mahorat asoslari. T.: "Turon-Iqbol", 2006.
8. <http://azkurs.org/mavzu-pedagogik-jarayonni-loyihalash-texnologoyasining-tasnifi.html>
9. <https://fayllar.org/mavzu-pedagogik-jarayonni-loyihalash-texnologiyasi.html>
10. <https://arxiv.uz/uz/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/pedagogik-jarayonni-loyihalash>